

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มหภาค

มหเศรษฐศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่ควรแก่การค้นคว้า เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของทุกคน ดังจะเห็นได้จากข่าวสารต่างๆ ที่มักจะได้ยินเสมอๆ เช่น เรื่องเงินเพื่อกนว่างงาน เศรษฐกิจถดถอย การแข่งขันระหว่างประเทศ ตลอดจนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกือบทุกคนเป็นห่วงเศรษฐกิจ คนงานก็วิตกกังวลว่าจะเป็นคนว่างงานในกรณีที่เศรษฐกิจถดถอย และในกรณีที่เศรษฐกิจประสบภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง แรงงานก็พยายามปกป้องตนเองเพื่อต่อต้านภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง นักธุรกิจก็เช่นเดียวกันวิตกกังวลเกี่ยวกับเงินเฟ้อ เศรษฐกิจถดถอย และการแข่งขันกับต่างประเทศ เพราะปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อกำไรของหน่วยธุรกิจ และรัฐบาลก็เช่นเดียวกัน เพราะสภาพหรือปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เลวร้ายสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ ซึ่งสภาพทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่ผู้ได้รับเลือกตั้งหรือรัฐบาลเป็นห่วง คือ ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจมหภาค ดังนั้นการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคจะทำให้มีความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจในภาพรวมดังกล่าวข้างต้น

1.1 ความหมายของเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ คืออะไร คำว่า “เศรษฐศาสตร์” ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Economics ซึ่งมาจากภาษากรีก “Oikos” (house) รวมกับ Nemein (to manage) ดังนั้นความหมายเดิมของ Economics จึงหมายถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการจัดการครอบครัว (household management) ต่อมาได้มีการเสริมแต่งต่อเติมจากนักเศรษฐศาสตร์แต่ละยุคแต่ละสมัย และเนื่องจากเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในแขนงสังคมศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำมาหากินของมนุษย์ในสังคม ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะให้บทนิยามแน่ชัดลงไปว่า เศรษฐศาสตร์คืออะไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

กับการมองสาระสำคัญของวิชานี้ไปในแง่ใด ดังจะเห็นได้จากนิยามความหมายของ เศรษฐศาสตร์ ที่นักเศรษฐศาสตร์หลายๆ ท่านได้เสนอไว้ในที่ต่างๆ ดังนี้

ศาสตราจารย์ แอลเฟรด มาแชล (Alfred Marshall) แห่งมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ได้เคย ให้คำนิยามความหมายของเศรษฐศาสตร์ไว้ในหนังสือ หลักเศรษฐศาสตร์ (Principle of Economics) ว่า “เศรษฐศาสตร์ คือ วิชาว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ในการดำรงชีวิตธรรมดา เป็นการศึกษาว่า มนุษย์หารายได้มาอย่างไร และใช้จ่ายไปอย่างไร” ดังนั้นการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์จึงเป็นการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และศึกษาเรื่องมนุษย์

ศาสตราจารย์ ลีออนเนล روبินส์ (Lionel Robbins) ได้อธิบายความหมายของเศรษฐศาสตร์ ไว้ในหนังสือชื่อ An Essay in the Nature and Significance of Economic Science ว่า “เศรษฐศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ศึกษาถึงการเลือกหาหนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิตอันมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์อันมีอยู่มากมายนับไม่ถ้วน”

ศาสตราจารย์ พอล เอ. แซมมวลสัน (Paul A. Samuelson) ได้อธิบายความหมายของ เศรษฐศาสตร์ ไว้ในหนังสือเศรษฐศาสตร์ว่า “เศรษฐศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการที่มนุษย์ และสังคมจะโดยมีการใช้เงินหรือไม่ก็ตาม เลือกใช้ทรัพยากรการผลิตที่มีจำกัด ซึ่งอาจนำ ทรัพยากรนี้ไปใช้อย่างอื่นได้หลายอย่าง เพื่อผลิตสินค้าต่างๆ เป็นเวลาต่อเนื่องกัน และจำหน่าย จ่ายแจกสินค้าเหล่านั้นไปยังประชาชนทั่วไปและกลุ่มชนในสังคมเพื่อการบริโภคทั้งในปัจจุบัน และอนาคต”

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำนิยาม ความหมายของเศรษฐศาสตร์แตกต่างกันไปอีกมาก เช่น

- เศรษฐศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่จัดการเกี่ยวกับความสุขทางวัตถุของมนุษย์
- เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องความมั่งคั่ง (wealth)
- เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาว่ามนุษย์จะจัดวางรูปการผลิตและการบริโภคของเขา

อย่างไร

- เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ในการดำรงชีวิตตามปกติ
- เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาถึงสวัสดิการทางเศรษฐกิจ

- เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาถึงการประกอบธุรกิจตามปกติ การเลี้ยงชีพ และการดำรงชีวิตของมนุษย์

จากคำนิยาม ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ ของผู้รู้ต่างๆ เราพอจำแนกแนวความคิดดังกล่าวได้เป็น 2 แนวความคิด คือ

แนวความคิดแรก เป็นแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก (Classical School) และนีโอคลาสสิก (Neo-classical School) เช่น อัดัม สมิท (Adam Smith) จอห์น สจวต มิลล์ (John Stuart Mill) อัลเฟรด มาร์แชล (Alfred Marshall) เป็นต้น

แนวความคิดนี้ให้นิยามเศรษฐศาสตร์ที่เน้นถึง ความมั่งคั่งทางวัตถุ (materialistic definition of economics) เช่น

จอห์น สจวต มิลล์ ให้นิยามว่า เศรษฐศาสตร์ เป็นศาสตร์ของการผลิต และการแบ่งปันความมั่งคั่ง

อัลเฟรด มาร์แชล ให้นิยามว่า เศรษฐศาสตร์เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ ในการแสวงหาความอยู่ดีกินดีในด้านวัตถุ

แนวความคิดหลัง เป็นแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์รุ่นหลังที่พยายามเปลี่ยนความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ จากด้านสังคมศาสตร์มาเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น และมีความเห็นว่าโลกเรามีทรัพยากรไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการของมนุษย์ จึงให้คำนิยามทางเศรษฐศาสตร์ที่เน้นถึงความขาดแคลน (scarcity definition of economics) โดยที่ ศาสตราจารย์ลีออน แนล รอปบินส์ เป็นผู้ให้คำนิยามตามแนวความคิดนี้เป็นคนแรกที่ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์เกี่ยวกับเลือกใช้ทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่มากมายนับไม่ถ้วน

จะเห็นว่าแนวความคิดของทั้ง 2 เน้นหนักแตกต่างกัน แนวแรกเน้นความมั่งคั่งทางวัตถุ แนวหลังเน้นความขาดแคลน เนื่องจากทรัพยากรมีจำกัด แต่สิ่งที่เหมือนกันของ 2 แนวความคิดคือ ขอมรับว่า เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และสังคม

ถึงแม้ว่านักเศรษฐศาสตร์ จะพยายามให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์ โดยพยายามใช้
ถ้อยคำที่กระชับรัด และสมบูรณ์มากที่สุด แต่อย่างไรก็ดีก็ยังไม่มีการนิยามศัพท์ใดเป็นที่ยอมรับของ
ทุกฝ่ายว่าถูกต้องสมบูรณ์และยึดถือเป็นบรรทัดฐานได้จริงๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการให้คำนิยาม
สิ่งที่ไม่มีความหมายทำได้ยาก

อย่างไรก็ตามในที่นี้จะใช้ความหมาย เศรษฐศาสตร์ ตามคำนิยามของ ศาสตราจารย์
ลีออนเนล รอปบินส์ ว่า “เศรษฐศาสตร์ เป็นแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ที่ศึกษาถึงการเลือกหา
หนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิตอันมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์อันมีอยู่
มากมายนับไม่ถ้วน” ความคิดเด่นของความหมายนี้ ไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐศาสตร์ศึกษา
อะไรเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ และความจำเป็นที่จะต้องศึกษา
เศรษฐศาสตร์อีกด้วย ซึ่งลักษณะหลังนี้ ยากที่จะหาได้จากความหมายอื่น จากความหมายนี้เรา
ทราบว่าทรัพยากรซึ่งสามารถนำมาผลิตสินค้าและบริการเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ได้
นั้นมีจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ได้
มากที่สุด จึงจำเป็นจะต้องศึกษาหาวิธีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดที่สุด หรือให้สูญเปล่าน้อย
ที่สุด เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ให้มากที่สุด สิ่งนั้นคือปัญหาเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นเนื้อ
หาวิชาเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต การบริโภค การ
แลกเปลี่ยน ตลอดจนการกระจายผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคม

ทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการ เรียกว่า ปัจจัยการผลิต (factors of production)
มี 4 ประเภท คือ ที่ดิน (land) แรงงาน (labor) ทุน (capital) และผู้ประกอบการ (entrepreneur)

ที่ดิน ได้แก่ ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ สัตว์น้ำ ความอุดม
สมบูรณ์ของที่ดิน จำนวนน้ำฝน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ติดมากับธรรมชาติ มนุษย์สร้างขึ้นเองไม่ได้
แต่ก็สามารถปรับปรุงคุณภาพของทรัพยากรได้บ้าง เช่น การปรับปรุงที่ดินให้มีความอุดม
สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แรงงาน เป็นทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ สติปัญญา ความรู้ ความคิด แรงกาย แรงใจที่
มนุษย์ทุ่มเทให้แก่การผลิตสินค้าและบริการ

ทุน เป็นสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ร่วมกับแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ โรงงาน เป็นต้น

ผู้ประกอบการ คือ นักธุรกิจผู้นำปัจจัยการผลิต 3 ชนิด คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน มาใช้ร่วมกันในการผลิตสินค้าและบริการ ผู้ประกอบการ ได้แก่ เจ้าของกิจการ ผู้ลงทุน ผู้จัดการ เป็นต้น

ปัจจัยการผลิตทั้ง 4 มีจำกัด จึงสามารถนำมาผลิตสินค้าและบริการได้สูงสุดจำนวนหนึ่งเท่านั้นในระยะเวลาหนึ่ง และไม่สามารถบำบัดความต้องการของสังคมได้หมด ดังนั้นการขาดแคลนทรัพยากรจึงเป็นปัญหาเศรษฐกิจมูลฐานของทุกประเทศ แต่อย่างไรก็ตามประเทศที่มีทรัพยากรมากย่อมได้เปรียบประเทศที่มีทรัพยากรน้อย เพราะสามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากกว่า ในระยะยาวปัจจัยการผลิตสามารถเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นประเทศสามารถผลิตสินค้าได้เพิ่มขึ้น และการที่ประเทศใดสามารถผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น แสดงว่ามีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

1.2 เศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาค (Microeconomics and Macroeconomics)

การศึกษาเศรษฐศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาในระดับหน่วยย่อยๆ ที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์จุลภาค และศึกษาในภาพรวม ที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์มหภาค

เศรษฐศาสตร์จุลภาค เป็นการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับหน่วยหรือระดับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนย่อยของระบบเศรษฐกิจ เช่น ในเรื่องราคาสินค้าก็เป็นราคาสินค้าแต่ละชนิด ในด้านการผลิต ก็จะศึกษาวิเคราะห์ผลผลิตของผู้ประกอบการหรือของอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง ในด้านการบริโภค ก็ศึกษาเฉพาะการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้บริโภคแต่ละราย ในการศึกษาเพื่อมุ่งอธิบายว่า ผู้ผลิตแต่ละคนควรกำหนดราคาและปริมาณผลผลิตของตนอย่างไร จึงจะได้กำไรสูงสุด ผู้บริโภคแต่ละคนควรจะใช้จ่ายใช้สอยอย่างไรจึงจะสามารถมีสินค้าและบริการมาบำบัดความต้องการได้มาก

ที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์จุลภาคส่วนใหญ่จึงมักเกี่ยวข้องกับราคาและธุรกิจ นักเศรษฐศาสตร์บางท่านจึงเรียกเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่า “ทฤษฎีราคา (Price Theory) หรือ ทฤษฎีของหน่วยธุรกิจ (Theory of the Firm) ซึ่งเป็นการพิจารณาในส่วนของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนมากจะศึกษาถึงการดำเนินงานของตลาดต่างๆ เช่น ตลาดสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง ตลอดจนความสัมพันธ์ของตลาด เป็นต้น

เศรษฐศาสตร์มหภาค เป็นการศึกษาถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนรวม เช่น การบริโภครวม การลงทุนรวม รายได้ประชาชาติ ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไป ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล อัตราการจ้างงานของประเทศ การเงินการธนาคาร การพัฒนาประเทศ ตลอดจนการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่กว้างกว่าเศรษฐศาสตร์จุลภาค ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงแต่จะกระทบถึงเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะหน่วยธุรกิจแห่งใดแห่งหนึ่งเท่านั้น แต่จะกระทบถึงบุคคล หน่วยผลิต และอุตสาหกรรมทั้งหมด ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค เช่นในเรื่องรายได้ประชาชาติหรือผลิตภัณฑ์ประชาชาติ และการจ้างงาน จะศึกษาว่ากำหนดขึ้นได้อย่างไร อะไรเป็นสาเหตุทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ และการจ้างงานเปลี่ยนแปลง ปัญหาต่างๆ ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อหรือเงินฝืด เกิดขึ้นได้อย่างไร จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร เป็นต้น

1.3 ความสำคัญของเศรษฐศาสตร์มหภาค

เนื่องจากการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมดังกล่าวข้างต้น ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมดังกล่าว ได้มาจากการรวมกิจกรรมต่างๆ ในตลาดที่แตกต่างกัน และได้มาจากพฤติกรรมการตัดสินใจที่แตกต่างกันของครัวเรือน รัฐบาล และธุรกิจ

ในขณะที่เศรษฐศาสตร์จุลภาคเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับตลาดในแต่ละตลาด เช่นตลาดข้าว ตลาดรถยนต์ ตลาดลูกเงาะ เป็นต้น และเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ซึ่งได้แก่ครัวเรือน และธุรกิจ ดังนั้นในเศรษฐศาสตร์มหภาค จะศึกษาโดยรวมมูลค่าของข้าว รถยนต์ ลูกเงาะและอื่นๆ เป็นมูลค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตได้ ที่เราเรียกว่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติและศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ในเรื่องของระดับราคา

เศรษฐศาสตร์จุลภาค จะศึกษาถึงระดับราคาสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งในแต่ละตลาด แต่เศรษฐศาสตร์มหภาคจะศึกษาระดับราคาในระบบเศรษฐกิจโดยใช้ค่าเฉลี่ยของราคาสินค้าและบริการทั้งหมด

เป็นที่ทราบดีกันแล้วว่าในระบบเศรษฐกิจที่ผลิตข้าวมากและผลิตรถยนต์ในปริมาณที่น้อย จะแตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจที่ผลิตรถยนต์มาก และผลิตข้าวในปริมาณที่น้อย และยังทราบอีกว่าในระบบเศรษฐกิจที่ข้าวราคาถูกรถยนต์ราคาแพง ยังแตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจที่รถยนต์มีราคาถูกรถยนต์มีราคาแพง ดังนั้นในการศึกษาในภาพรวม ทำให้เราสามารถที่จะเห็นความแตกต่างที่สำคัญดังกล่าวเหล่านี้ แต่การที่ศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค เพราะเราให้ความสนใจและให้ความสำคัญถึงเศรษฐกิจในภาพรวมโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะถึงแม้ว่าจะเกิดการสูญเสียในรายละเอียดต่างๆ ดังกล่าว อันเนื่องมาจากการมองภาคเศรษฐกิจโดยส่วนรวม แต่ทำให้ได้เห็นขอบเขตของโอกาส และปัญหาต่างๆ ทางเศรษฐกิจทั้งหมดที่ต้องเผชิญ เช่น เมื่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพิ่มขึ้น ผลผลิตส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น และ รายได้ของประชาชนส่วนใหญ่เพิ่ม หรือเมื่อระดับราคาสินค้าสูงขึ้น ทุกๆ คนในระบบเศรษฐกิจจะถูกกระทบกระเทือน และจะต้องมีการปรับตัว หรือเมื่ออัตราว่างงานสูงขึ้น คนที่ทำงานอยู่ก็มีโอกาสเสี่ยงในการสูญเสียงานมากขึ้น และมีความเสี่ยงที่จะได้รับความทุกข์ยากจากการที่รายได้ลดลง ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในภาพรวมเหล่านี้มีผลกระทบต่อบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้น เราจึงมักพบภาพรวมทางเศรษฐกิจเป็นข่าวทางโทรทัศน์เสมอ และนี่ก็คือเหตุผลที่ว่าทำไมเราจึงต้องศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค

1.4 การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์จะต้องศึกษาทั้งเศรษฐศาสตร์มหภาค และเศรษฐศาสตร์จุลภาค เพราะเกิดความขัดแย้งระหว่างส่วนใหญ่มากกับส่วนย่อย (Fallacy of Composition) ซึ่งหมายความว่า เหตุการณ์บางอย่างเมื่อเกิดขึ้นกับส่วนย่อยจะมีผลอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเกิดขึ้นกับส่วนรวมแล้วจะมีผลอีกอย่างหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่า กฎเกณฑ์หรือทฤษฎีที่ใช้ได้กับการวิเคราะห์ปัญหาในระดับหนึ่งอาจใช้ได้หรือไม่ได้กับการวิเคราะห์ปัญหาในอีกระดับหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องศึกษาทั้งเศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาค เพื่อจะวิเคราะห์ปัญหาได้ทุก

ระดับ ตัวอย่างเช่น นาย ก. ใช้จ่ายเงินน้อยกว่ารายได้ ทำให้มีเงินออมมากขึ้น และนำไปฝากธนาคารจนร่ำรวย สังคมยกย่องว่านาย ก. เป็นคนรู้จักอดออม แต่ถ้าทุกคนในชาติ พวกกันเก็บรายได้ไม่ใช้จ่ายออกมาเลยก็จะเป็นผลเสียแก่ประเทศชาติ เพราะเมื่อทุกคนไม่ใช้จ่ายเงิน สินค้าที่ผลิตออกมาขายไม่ได้ ผู้ผลิตต้องปิดโรงงานเลิกจ้าง เกิดปัญหาคนว่างงาน และปัญหาความยากจนตามมา จะเห็นได้ว่าเหตุผลที่ใช้ในเศรษฐศาสตร์จุลภาคได้แต่ไม่สามารถนำมาใช้ในเศรษฐศาสตร์มหภาคได้ ดังนั้นจึงต้องศึกษาทั้ง 2 ระดับ จึงจะสามารถวิเคราะห์ได้สมบูรณ์ ส่วนจะศึกษาในระดับใดก่อน ต้องขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ศึกษา ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแต่อย่างใด

1.5 วิวัฒนาการของเศรษฐศาสตร์มหภาค

เศรษฐศาสตร์มหภาค เป็นคำที่เริ่มใช้กันแพร่หลายเมื่อทศวรรษ 1930 นี้เอง แม้ว่าเมื่อก่อนหน้านั้นนับตั้งแต่งานของ อาดัม สมิทท์ (Adam Smith) ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ “The Wealth of Nations” ในปี ค.ศ. 1776 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความมั่งคั่งของชาติ อันเป็นเรื่องของเศรษฐกิจมหภาคก็ตาม แต่วิวัฒนาการของวิชาเศรษฐศาสตร์นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนถึงก่อนหน้าปี ค.ศ. 1936 ส่วนใหญ่เป็นไปทางด้านเศรษฐศาสตร์จุลภาค ทั้งนี้เพราะนักเศรษฐศาสตร์ในช่วงระยะเวลานั้นมีความเชื่อว่า ระดับผลิตภัณฑ์ประชาชาติจะอยู่ ณ ระดับที่มีการจ้างงานทำเต็มที่ (full employment) ถ้าหากจะมีการผันแปรไปจากระดับการจ้างงานทำเต็มที่บ้างก็จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ในที่สุดก็จะมีพลังผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติกลับมาอยู่ที่ระดับการจ้างงานทำเต็มที่ได้โดยอัตโนมัติ

ดังนั้น ปัญหาทางเศรษฐกิจมหภาค เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาระดับผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่ำกว่าระดับการจ้างงานทำเต็มที่ จึงเป็นปัญหาระยะสั้นๆ และไม่รุนแรง จนกระทั่งปี ค.ศ. 1929 ถึงต้นทศวรรษ 1930 ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกครั้งใหญ่อย่างรุนแรง และเป็นช่วงระยะเวลานานทำให้นักเศรษฐศาสตร์หันมาสนใจกับเศรษฐศาสตร์มหภาค เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจมหภาค และแสวงหานโยบายเศรษฐกิจที่นำมาใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้

นักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญที่ได้เสนอทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคแนวใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากแนวความคิดดั้งเดิม คือ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ซึ่งเป็นนัก

เศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษได้เสนอผลงานหลายชิ้นรวมทั้งเขียนหนังสือชื่อ “The General Theory of Employment, Interest and Money” (1930) ซึ่งต่อมาได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในทฤษฎีและในทางปฏิบัติอย่างมหาศาล จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า เคนส์ เป็นบิดาของเศรษฐศาสตร์มหภาค เคนส์ให้ทัศนะที่ตรงข้ามกับนักเศรษฐศาสตร์ในขณะนั้นเชื่อกันโดยทั่วไป เคนส์ได้เรียกนักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวความคิดแบบดั้งเดิมที่พวกเขาคลาสิคอย่าง อดัม สมิท และนีโอคลาสสิคอย่างมาร์แชลว่า เป็นพวก “คลาสสิค” ด้วยกันทั้งสิ้น ทฤษฎีของเคนส์เน้นอธิบายปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาระดับราคาสินค้า การจ้างงาน และภาวะการผลิต ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นจุดศูนย์กลางของวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคในปัจจุบัน

เคนส์นอกจากจะมีการศึกษาอย่างดีในทางวิชาการแล้ว เขายังได้รับประสบการณ์จากการคลุกคลีในการกำหนด และดำเนินนโยบายทางการคลังของประเทศอังกฤษ อาจจะกล่าวได้ว่า เคนส์มีชีวิตทางการเมืองที่ค่อนข้างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับนักเศรษฐศาสตร์ท่านอื่นๆ ในยุคนั้น แต่อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าเคนส์ไม่ใช่ นักทฤษฎีที่เคร่งครัด แต่เป็นนักปฏิบัติที่พยายามมองปัญหาภายใต้สภาพที่เป็นจริงในขณะนั้น เคนส์เคยกล่าวว่า “ในระยะยาวแล้ว พวกเราล้วนตายหมด” (In the long run, we all are dead) เคนส์ให้ความสำคัญอย่างมากกับปัญหาระยะสั้นหรือปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าปัญหาระยะยาว เคนส์ไม่เชื่อว่าควรรอให้พลังตลาดแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้เกิดเสถียรภาพตามลำพัง เพราะพลังตลาดไม่ใช่พลังที่สมบูรณ์ปราศจากข้อบกพร่อง ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเข้ามาแทรกแซงกลไกตลาดด้วยการเพิ่มรายจ่ายของรัฐ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานและการผลิตในภาวะที่เศรษฐกิจประสบปัญหาความชะงักงันหรือเศรษฐกิจตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม พวกเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 ซึ่งเป็นระยะที่ประเทศอุตสาหกรรมประสบปัญหาเศรษฐกิจมหภาคที่สำคัญ คือปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาการว่างงาน แนวนโยบายเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ไม่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหามาได้ควบคู่กับปัญหาการว่างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้วิจารณ์แนวนโยบายเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์

ได้แก่ นักเศรษฐศาสตร์สำนักการเงิน (Monetarists) และนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกใหม่ (New Classical Economists)

กลุ่มนักเศรษฐศาสตร์สำนักการเงิน พัฒนามาจากสำนักนีโอคลาสสิกโดยตรง จนในด้านหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นพวกเดียวกับสำนักนีโอคลาสสิกก็ได้ แต่กลุ่มนี้มีข้อแตกต่างจากพวกนีโอคลาสสิกตรงที่การวิเคราะห์อยู่ในระดับมหภาค (Macro) ไม่ใช่ในระดับจุลภาค (Micro) และความสนใจในปัญหาการการเงินเพื่อ มากกว่าปัญหาการจัดสรรทรัพยากร อาจกล่าวได้ว่า หัวใจสำคัญของกลุ่มนี้ คือ อุดมการณ์แบบเสรีนิยมอย่างสุดขั้ว ผู้นำกลุ่มนี้คือ ศาสตราจารย์ มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) แห่งสำนักชิคาโก (Chicago School) บทบาทของกลุ่มนี้รุ่งเรืองมากในช่วงทศวรรษ 1960 ถึง 1970 ซึ่งในปัจจุบัน ได้ลดถอยไปมากแล้ว ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากมีทายาทกลุ่มคลาสสิกใหม่เข้ามามีบทบาททดแทน อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะประเด็นปัญหาได้เปลี่ยนแปลงไปจากยุคนั้นมาแล้ว อย่างไรก็ตาม นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ได้ช่วยให้การวิเคราะห์แบบเคนส์เซียนมีความชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาการใช้นโยบายการเงินและการคลัง และการจำแนกปัญหาระยะสั้นและระยะยาว

ในต้นทศวรรษ 1980 สมัยการบริหารของประธานาธิบดี โรนัลด์ รีแกน (President Ronald Reagan) แห่งสหรัฐอเมริกา กลุ่มที่ปรึกษาทางด้านนโยบายเศรษฐกิจได้เสนอแนะการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแนวใหม่เพื่อกระตุ้นการผลิตและทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติหรืออุปทานขยายตัว ในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นการลดปัญหาการว่างงานปัญหาเงินเฟ้อ กลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดคล้ายคลึงกันนี้ ได้แก่ นักเศรษฐศาสตร์ด้านอุปทาน (Supply Side Economists)

1.6 เป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจมหภาค

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคจะศึกษาเศรษฐกิจโดยส่วนรวม โดยเฉพาะเศรษฐกิจระดับชาติ ระบบเศรษฐกิจหรือประเทศต่างๆ จึงพยายามแสวงหาแนวทางและดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุเป้าหมายที่สำคัญทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค เป้าหมายที่สำคัญได้แก่

1. การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติและผลิตภัณฑ์ประชาชาติ

ทุกประเทศต่างมีเป้าหมายเดียวกัน คือต้องการให้ประเทศของตนผลิตสินค้าและบริการได้เพิ่มขึ้น ซึ่งในระยะเวลาสั้น การบรรลุเป้าหมายข้างต้นสามารถทำได้โดยนำทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่ประเทศมีอยู่มาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ทำให้มีสินค้าและบริการสนองความต้องการของประชากรได้มากขึ้น ประชากรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

2. การเพิ่มขึ้นของการจ้างงาน

เป้าหมายของการจ้างงานเป็นเป้าหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะการจ้างงานนอกจากจะนำทรัพยากรแรงงานมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการผลิตสินค้าและบริการแล้ว ยังทำให้แรงงานได้รับรายได้เพิ่มขึ้น ยิ่งประเทศมีกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเพิ่มขึ้นของการจ้างงานเป็นสิ่งจำเป็น เพราะมิฉะนั้นแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจส่วนบุคคล ของแรงงาน และเศรษฐกิจส่วนรวม

3. ความจำเป็นเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจ เป้าหมายนี้เป็นเป้าหมายในระยะยาว ทั้งนี้เมื่อระยะเวลาผ่านไปประชากรของประเทศเพิ่มขึ้น และต้องการมีความเป็นอยู่ในระดับที่ดีกว่าเดิม ประเทศต่างๆ จึงต้องมีเป้าหมายให้ประเทศมีความจำเป็นเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศสามารถผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นระยะเวลายาวนาน นั่นคือการทำให้รายได้ประชาชาติและผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ซึ่งทำได้โดยการขยายสมรรถภาพการผลิตอันเกิดขึ้นจากการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของปัจจัยการผลิต และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแตกต่างจากเป้าหมายข้อแรก เพราะในข้อแรกนั้นเป็นการพิจารณาในระยะสั้น และพิจารณาการเพิ่มของรายได้อันเกิดจากการที่ประเทศได้นำทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตอย่างเต็มที่ และอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

4. การรักษาสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ จะมีการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาค่อนข้างคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก เสถียรภาพทางเศรษฐกิจแบ่งออกได้ 2 ด้าน คือเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ดูได้จากดัชนีราคาสินค้า (Price Index) และระดับการจ้างงาน ส่วนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ ดูจากอัตราแลกเปลี่ยนเงิน

ตราสกุลของประเทศนั้นกับของต่างประเทศ และการค้าต่างประเทศ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ รัฐบาลอาจใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง เข้าควบคุมระดับการใช้จ่ายรวมของประเทศให้ได้สัดส่วนกับรายได้รวมของประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) หรือภาวะเงินฝืด (Deflation)

การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ รัฐบาลใช้นโยบายทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อให้การดำเนินทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่เกิดปัญหาทางด้านดุลการชำระเงินของประเทศ หรือปัญหาความผันผวนทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศได้

ในประเทศที่ภาครัฐบาลมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจของประเทศมาก รัฐบาลเป็นผู้ควบคุมเศรษฐกิจส่วนใหญ่ไว้ เศรษฐกิจของประเทศจึงมีเสถียรภาพมาก การผันผวนทางเศรษฐกิจมีน้อยกว่าในประเทศที่ภาครัฐบาลมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจน้อย ซึ่งภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศจะเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะภาคเอกชนมุ่งดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามสภาพของตลาด และต้องการแสวงหากำไรสูงสุด

5. ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากประเทศต่างๆ มีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด แต่ประชากรมีความต้องการสินค้าและบริการมากมาย รัฐบาลจึงต้องเข้ามาจัดสรรทรัพยากรของสังคมให้เป็นประโยชน์ต่อประชากรส่วนใหญ่มากที่สุด โดยการกระจายรายได้และทรัพย์สิน การได้รับบริการด้านสาธารณสุข โภค และสาธารณสุขการ เป็นต้น ให้มีความเท่าเทียมกันหรือมีความเสมอภาคมากขึ้น รัฐบาลอาจใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและงบประมาณรายจ่ายเพื่อกระจายรายได้ของสังคมให้ดีขึ้น ใช้เงินภาษีอากรจัดบริการสาธารณะ เช่น ด้านรักษาพยาบาล ด้านการศึกษาภาคบังคับ เพื่อกระจายผลประโยชน์ไปยังประชากรทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

6. ความมีเสรีภาพทางเศรษฐกิจ

เสรีภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีเสรีภาพในการเลือกทำการผลิต มีเสรีภาพในการเลือกการบริโภคและการประกอบ

การอื่นๆ ในทางเศรษฐกิจ ขอบเขตของเสรีภาพทางเศรษฐกิจจะมีมากขึ้นขึ้นอยู่กับรูปแบบของระบบเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ ในประเทศที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ภาคเอกชนย่อมมีเสรีภาพทางเศรษฐกิจสูง ส่วนประเทศที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ภาครัฐบาลจะเข้ามามีบทบาทควบคุมการผลิต และการบริโภคสูง นอกจากนี้เป้าหมายทั้ง 6 ข้อแล้ว เป้าหมายอีกข้อหนึ่งซึ่งในอดีตหลายประเทศมิได้ให้ความสนใจ จนกระทั่งเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับเป้าหมายนี้มากขึ้น คือ เป้าหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิใช่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรของประเทศนั้นเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมวลมนุษยชาติด้วย ดังนั้นเป้าหมายดังกล่าวจึงทวีความสำคัญมากขึ้นทุกที

เป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจมหภาค ดังกล่าวข้างต้น อาจมีความขัดแย้งในตัวเอง หมายความว่า การบรรลุเป้าหมายในข้อหนึ่ง อาจทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในข้ออื่นๆ ได้ เช่น การเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยการนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการผลิตมากขึ้น มีการนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคน มีการใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงต่างๆ มาใช้ในไร่นามากขึ้น ทดแทนสิ่งที่สามารถหาได้จากธรรมชาติ เป็นต้น

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ แม้ว่าจะทำให้ผลผลิตของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่อัตราการจ้างงานไม่ขยายตัวเท่าที่ควร และมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรดิน น้ำ หรืออากาศ ก็ตาม ดังนั้น เป้าหมายของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงขัดกับเป้าหมายของการเพิ่มการจ้างงาน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกัน เช่น ส่งเสริมให้แรงงานมีงานทำมากขึ้น นอกจากจะช่วยลดปัญหาการว่างงานแล้ว ยังสามารถใช้ปัจจัยการผลิตประเภทแรงงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพิ่มขึ้นได้ภายในระยะสั้น เท่ากับเป็นการบรรลุ เป้าหมายการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์ประชาชาติด้วย และเมื่อแรงงานมีงานทำ มีรายได้ก็จะช่วยทำให้การ

กระจายรายได้มีความเสมอภาคมากขึ้น ดังนั้น เป้าหมายการเพิ่มการจ้างงานจึงสอดคล้องกับเป้าหมายการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ และเป้าหมายความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ประเทศบรรลุเป้าหมายการเพิ่มขึ้นของการจ้างงาน จนถึงระดับการจ้างงานเต็มที่ ประชากรส่วนใหญ่มีงานทำ มีรายได้สูงขึ้น จะกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้น การลงทุนเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการที่จะใช้จ่ายรวมสูงกว่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่ผลิตได้ ทำให้ระดับราคาสินค้าสูงขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งแสดงว่าไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนี้เพื่อบรรเทาความขาดแคลนสินค้าและบริการภายในประเทศ ทำให้เกิดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินขาดดุล ทำให้มีผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศได้ เกิดปัญหาความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ ดังนั้น การบรรลุเป้าหมายการจ้างงานเพิ่ม อาจทำให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้

จากการที่เป้าหมายทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้นมีทั้งความขัดแย้งกันและสอดคล้องกัน ประเทศต่างๆ จึงไม่สามารถดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทุกข้อได้พร้อมๆ กัน ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงต้องจัดลำดับความสำคัญของแต่ละเป้าหมาย และพยายามดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญก่อนเป้าหมายอื่นๆ ที่มีความสำคัญรองๆ ไป การตัดสินใจว่าเป้าหมายใดมีความสำคัญก่อนเป้าหมายอื่นๆ และควรดำเนินนโยบายอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการนั้นว่าจำเป็นจะต้องอาศัยวิจารณญาณของบุคคลในการตัดสินใจด้วย ซึ่งเป็นเรื่องเศรษฐศาสตร์ที่ควรจะเป็น ซึ่งคือเรื่องเศรษฐศาสตร์นโยบาย (Normative Economics) แต่การศึกษาสำหรับเนื้อหาเศรษฐศาสตร์มหภาคในหนังสือเล่มนี้ จะศึกษาในลักษณะของเศรษฐศาสตร์ที่เป็นจริงเป็นเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ (Positive Economics) เป็นการศึกษาหลักหรือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมุ่งวางหลักเกณฑ์หรือวิเคราะห์พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงเป้าหมายทางสังคมว่าเรื่องที่ทำการศึกษาวิเคราะห์นั้นเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมโดยส่วนรวมหรือไม่ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ จะไม่เกี่ยวข้องกับตัดสินคุณค่า แต่มุ่งจะอธิบายแต่เพียงว่าสิ่งนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร มากกว่าจะอธิบายว่าสิ่งนั้นควรเป็นอย่างไร เช่นการอธิบายว่าการใช้นโยบายทางเศรษฐกิจต่างๆ ก่อให้เกิดการเพิ่มในรายได้ประชาชาติ การ

ข้างงานเพิ่มขึ้นทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แต่จะไม่มี การประเมินว่าควรเลือกเป่า หมายใดก่อน หรือควรเลือกใช้นโยบายเศรษฐกิจใด

1.7 ปัญหาคำศัพท์เศรษฐศาสตร์มหภาค

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับการนำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาใช้ในทางปฏิบัติแล้ว ปัญหา สำคัญอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ปัญหาคำศัพท์เศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีความหมายแตกต่างไปจาก ภาษาธรรมดาหรือต่างไปจากศาสตร์อื่นๆ คำบางคำเมื่อเปิดพจนานุกรมอาจมีความหมายอย่าง หนึ่ง แต่ในทางเศรษฐศาสตร์อาจมีความหมายแตกต่างไปอีกอย่างหนึ่ง ผู้ศึกษาทาง เศรษฐศาสตร์จึงมักประสบปัญหาในการใช้ศัพท์เศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีความหมายเฉพาะและใน บางครั้งก็ไม่สามารถค้นหาได้ในพจนานุกรมโดยทั่วไป ปัญหาในการค้นหาความหมายของ ศัพท์เศรษฐศาสตร์มีอยู่อย่างน้อย 3 ประการ คือ

- (1) คำๆ เดียวมีความหมายหลายอย่าง
- (2) เรื่องเดียวกันอธิบายได้ด้วยคำหลายคำ
- (3) การใช้คำที่มุ่งให้เข้าใจผิดได้

(1) คำๆ เดียวมีความหมายหลายอย่าง เกิดจากคำเดียวกันแต่ถูกนำไปใช้ในที่ต่างกัน ทำให้เกิดความหมายต่างกัน เช่น คำไร ในวิชาเศรษฐศาสตร์หมายความว่าหนึ่ง ในวิชาบัญชี หรือทั่วไปมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง ผู้ศึกษาเศรษฐศาสตร์จะต้องเข้าใจความหมายที่ใช้ในวิชา เศรษฐศาสตร์ให้ถูกต้อง อย่าให้เกิดสับสนกับความหมายที่ใช้ในที่อื่น มิฉะนั้นจะก่อให้เกิด อุปสรรคแก่การเข้าใจ

(2) เรื่องเดียวกันอธิบายได้ด้วยคำหลายคำ ผู้ศึกษาเศรษฐศาสตร์จะต้องทราบว่ามี เรื่องใดจะอธิบายด้วยคำใดได้บ้างโดยความหมายเหมือนกัน เช่น เศรษฐกิจตกต่ำเนื่องจากการ บริโภคน้อยเกินไป อาจอธิบายด้วยคำอื่นได้อีก คือการออมมากเกินไป การผลิตมากเกินไป เป็นต้น

(3) การใช้คำที่มุ่งให้เข้าใจผิด ผู้ศึกษาเศรษฐศาสตร์ควรหลีกเลี่ยงคำบางคำที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้ เช่น คำว่าได้เปรียบ หรือเสียเปรียบในการค้าต่างประเทศไม่ควรใช้อย่างยิ่งควรใช้ เกินดุล หรือขาดดุล แทน

ตัวอย่างศัพท์เศรษฐศาสตร์บางคำที่อาจพบได้บ่อยๆ ในที่นี้จะยกตัวอย่างคำศัพท์เศรษฐศาสตร์บางคำที่อาจพบได้บ่อยๆ ในการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์มาทำความเข้าใจ ได้แก่

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยทั่วไปคำว่า ประสิทธิภาพ แบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ

(ก) ประสิทธิภาพทางเทคนิค (technical efficiency) หมายถึงความพยายามที่จะให้ได้ผลผลิตมากที่สุด (maximum output) จากปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ โดยเน้นความสามารถของเครื่องจักรว่าสามารถผลิตได้มากน้อยเพียงใด ถ้าผลิตได้มากแสดงว่าเครื่องจักรนั้นมีประสิทธิภาพสูง โดยมีได้คำนึงถึงต้นทุนของเครื่องจักรนั้นๆ

(ข) ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (economic efficiency) หมายถึงความพยายามที่จะผลิตสินค้าให้ได้ผลผลิตมากที่สุด (maximum output) และในขณะเดียวกันก็ต้องมีต้นทุนต่ำที่สุด (minimum cost) จากการผลิตที่มีอยู่ด้วย

คำว่า “ประสิทธิภาพ” ในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึงประสิทธิภาพตามข้อ (ข) เท่านั้น เพราะแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ต้องการให้มีการใช้ทรัพยากรไปในทางที่ประหยัดที่สุดและให้ได้ประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ความเท่ากัน (Identities) ของตัวแปร หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เป็นจริงทุกๆ ค่าของตัวแปรไม่มีค่าใดที่จะแสดงให้เห็นว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น สมมุติว่า มีตัวแปร 2 ตัว คือ x และ y และมีความสัมพันธ์กันดังนี้

$$(x + y)^2 = x^2 + 2xy + y^2$$

จะเห็นได้ว่า ความเท่ากันนี้เป็นความจริงไม่ว่า x และ y จะมีค่าเท่าใดก็ตาม และความเท่ากันนี้เราใช้สัญลักษณ์แสดงด้วยเครื่องหมาย \equiv อันที่จริงถ้าพิจารณา ดู สิ่งที่อยู่ข้างซ้ายและข้างขวาเครื่องหมาย \equiv คือสิ่งเดียวกันเพียงแต่เขียนในลักษณะแตกต่างกันเท่านั้น

ความเท่ากันนี้แตกต่างจากสมการ (equation) ความเท่ากันของสมการใช้สัญลักษณ์แสดงด้วยเครื่องหมาย = ตัวอย่างเช่น

$$y = 10 + x$$

สมการนี้จะเป็นจริง ก็ต่อเมื่อ y และ x มีค่าสอดคล้องกัน เช่น ถ้า $y = 15$, x จะต้องเท่ากับ 5 เท่านั้น แต่ถ้า $y = 10$ และ $x = 10$ แล้วจะไม่เป็นจริงตามสมการ

3. ความขัดแย้งระหว่างส่วนใหญ่มากับส่วนย่อย (Fallacy of Composition) หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับส่วนย่อยจะเกิดผลอย่างหนึ่ง แต่สิ่งเดียวกันนี้เมื่อเกิดขึ้นกับส่วนรวมหรือหน่วยใหญ่จะเกิดผลอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้น หากเราชอบรับเอาผลของส่วนย่อยมาสรุปเป็นผลของส่วนรวมแล้ว อาจทำให้การวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ผิดพลาดไปได้ ปรากฏการณ์ทางเศรษฐศาสตร์นั้นบางเรื่องอาจเป็นจริงสำหรับเอกชนแต่ละคนหรือองค์การธุรกิจแต่ละแห่ง แต่อาจไม่เป็นจริงเสมอไปสำหรับประชากรทั้งประเทศโดยส่วนรวมทั้งหมด ดังนั้นบางเรื่องอาจเป็นจริงในระดับจุลภาค แต่อาจไม่จริงในระดับมหภาค ตัวอย่างเช่น

- ถ้าชวานาคคนหนึ่งทำงานหนัก และดิ้นฟ้าอากาศอันววย ชวานาคคนนั้นก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ถ้าชวานาทุกคนพร้อมใจกันทำงานหนัก รายได้รวมของชวานาจะลดลง
- หากโรงงานแห่งหนึ่ง ลดค่าจ้างคนงานของตนลง ทำให้ต้นทุนลดลง และได้กำไรสูงขึ้น แต่ถ้าทุกโรงงานลดค่าจ้างลง อาจไม่มีโรงงานใดได้กำไรสูงขึ้นก็ได้
- ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดออมมากขึ้น เขาก็จะมีสินทรัพย์เพิ่มขึ้น แต่ถ้าทุกคนเก็บออมมากขึ้น การออมของประเทศในระยะยาวอาจลดลง
- ถ้าหากประเทศใด ประเทศหนึ่งลดค่าเงินตราของประเทศตนลง เพียงประเทศเดียว ประเทศนั้นก็อาจได้รับประโยชน์จากการส่งสินค้าออกได้มากขึ้น แต่ถ้าประเทศต่างๆ ลดค่าเงินตราของตนลงในสัดส่วนเดียวกันทั้งหมดพร้อมๆ กัน ก็อาจไม่มีประเทศใดได้รับประโยชน์จากการค้าต่างประเทศเลยก็ได้

ดังนั้นผู้ศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ขาดความเข้าใจในเรื่องนี้อาจวิเคราะห์ปัญหา ผิดพลาดได้ง่าย เพราะอาจยอมรับเอาผลของส่วนย่อยมาเป็นผลของส่วนรวม และนี่คือเหตุผลที่แสดงให้เห็นว่าเศรษฐศาสตร์จำเป็นต้องแบ่งเป็นจุลภาค (Micro) และมหภาค (Macro)

4. **ดุลยภาพ (Equilibrium)** หมายถึง สภาพการณ์ที่เงื่อนไขทางเศรษฐกิจอยู่ในสภาพคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงจนกว่าจะมีสถานการณ์ภายนอกมากระทบ เช่น ราคาดุลยภาพ คือระดับราคาที่อุปสงค์และอุปทานของสินค้าชนิดหนึ่งเท่ากันพอดี ซึ่งเป็นระดับราคาที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเว้นแต่มีปัจจัยอื่นๆ หรือสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ผันแปรไป เช่น ราคาสินค้าถ้าสูงกว่าราคาดุลยภาพทำให้อุปสงค์น้อยกว่าอุปทาน ราคาสินค้านั้นก็จะลดลงจนกระทั่งอุปสงค์เท่ากับอุปทาน เป็นต้น โดยทั่วไปๆ ภาวะเศรษฐกิจที่แท้จริงมักไม่อยู่ในดุลยภาพ เพราะในขณะนี้มีแรงกดดันทำให้ราคาเข้าสู่ภาวะดุลยภาพนั้น อุปสงค์และอุปทานมักจะเปลี่ยนแปลงไป ทำให้จุดดุลยภาพผันแปรอยู่เสมอ ราคาที่ซื้อกันจริงๆ จึงมักต้องเปลี่ยนแปลงไล่ตามราคาดุลยภาพเสมอ

ดุลยภาพในสภาพสถิต (static) อาจแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

(ก) **ดุลยภาพทั่วไป (general equilibrium)** เป็นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทั้งหมดที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อกันนั่นเอง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์หนึ่งจะทำให้อีกปรากฏการณ์หนึ่งเปลี่ยนแปลงไป และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลสะท้อนกลับมาทำให้ปรากฏการณ์แรกต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่นการปรับตัวของราคาสินค้าชนิดหนึ่งจะมีผลทำให้ระดับราคาของสินค้าอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ ราคาน้ำมันสูงขึ้นจะมีผลกระทบต่ออุปสงค์ สำหรับเนื้อสุกร ราคาเนื้อไก่ และราคาอาหารอื่นๆ อีก เป็นต้น

(ข) **ดุลยภาพเฉพาะส่วน (partial equilibrium)** เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยกำหนดว่า การเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่มีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์อื่นๆ ที่อยู่นอกขอบเขตการศึกษา เช่น ในทฤษฎีอุปสงค์ เมื่อราคาของสินค้าที่กำลังศึกษาเปลี่ยนแปลง จะทำให้ปริมาณซื้อสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงอย่างไร โดยกำหนดให้ราคาสินค้าอื่นๆ คงที่ ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าที่ศึกษา ไม่ทำให้ราคาสินค้าอื่นๆ ต้องเปลี่ยนแปลง การกำหนดเช่นนี้จะทำให้ดุลยภาพที่กำลังศึกษาอยู่เป็นดุลยภาพเฉพาะส่วน

ตามปกติเราจะใช้ดุลยภาพเฉพาะส่วนในการวิเคราะห์เฉพาะกรณีที่ปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษามีอิทธิพลหรืออยู่ใต้อิทธิพลต่อปรากฏการณ์อื่นน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลย ส่วนใหญ่จะใช้ดุลยภาพทั่วไปในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์อื่นที่อยู่ใต้อิทธิพลหรือมีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาอยู่ ในการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ให้เข้าใจได้ง่าย เราจะต้องคำนึงถึงข้อสมมุติให้สิ่งอื่นๆคงที่ และอยู่ในภาวะดุลยภาพ เพื่อช่วยให้เกิดภาพรวมหรือได้แบบจำลอง (model) ที่ดูแลเข้าใจได้ง่ายขึ้น

5. มูลค่ากับราคา (Value and Price)

มูลค่า (value) ของสินค้าหรือบริการใดๆ หมายถึง ปริมาณของสินค้าหรือบริการอื่นที่อาจนำมาแลกเปลี่ยนกันได้ เช่น ปากกา 3 ด้าม แลกเปลี่ยนกับผ้าห่ม 1 ผืน แสดงว่า ผ้าห่ม 1 ผืน มีมูลค่าแลกเปลี่ยนเท่ากับปากกา 3 ด้าม เป็นต้น

ราคา (price) ของสินค้าหรือบริการใดๆ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้รับเมื่อนำสินค้าหรือบริการ 1 หน่วยไปแลก เช่น เงิน 100 บาท จะได้รับเสื้อ 1 ตัว แสดงว่าเสื้อตัวนี้ ราคา 100 บาท

มูลค่ากับราคา มีข้อแตกต่างบางประการ ดังนี้

(1) มูลค่า อาจแสดงเป็นจำนวนสินค้าหรือบริการใดๆ ก็ได้ แต่ราคา จะแสดงเป็นจำนวนเงินเพียงอย่างเดียว

(2) มูลค่า อาจใช้สำหรับแสดงสินค้าและบริการจำนวนเท่าใดก็ได้ แต่ราคามักจะแสดงราคาต่อสินค้าหรือบริการเพียง 1 หน่วย

6. ค่าของหน่วยเพิ่ม (Marginal Value)

เรื่องที่น่าสนใจมากในวิชาเศรษฐศาสตร์ คือการศึกษาถึงเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรต่างๆ เช่น ตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงจะทำให้ตัวแปรตามเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้สามารถวัดเป็นตัวเลขได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเท่าไร โดยทั่วไปเราอาจวัดกันไว้ 3 แบบ คือ

(ก) ค่ารวม (total value) ได้แก่ ยอดรวมทั้งหมด เช่น ต้นทุนการผลิตรวม รายได้รวม และกำไรรวม เป็นต้น

(ข) ค่าเฉลี่ย (average value) คือ อัตราส่วนระหว่างยอดรวมของตัวแปรตามกับยอดรวมของตัวแปรอิสระ เช่น ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย รายได้เฉลี่ยต่อวัน เป็นต้น

(ค) ค่าหน่วยเพิ่ม (marginal value) เป็นการพิจารณาว่าตัวแปรตาม จะเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงค่าไปจากเดิม 1 หน่วย

ตัวอย่าง $y = f(x)$

$y =$ ตัวแปรตาม

$x =$ ตัวแปรอิสระ

Total Value คือ y

Average Value คือ $\frac{y}{x}$

Marginal Value คือ $\frac{\Delta y}{\Delta x}$